

RENDSZERVÁLTÓ HARMINCASOK – ZSIGMOND GYŐZŐ SEPSISZENTGYÖRGYI NÉPRAJZKUTATÓ A MEGCSÚFOLT 1989-ES NÉPFELKELÉSRŐL

„Mi a forradalom? Román találós kérdés”

Zsigmond Győző sepsiszentgyörgyi néprajzkutató szerint várakozáson felüli változások mentek végbe 1989 decemberében Romániában, és nem kevés az sem, ami azóta történt, ennek ellenére nagyon nem úgy alakultak a dolgok, ahogy másokhoz hasonlóan remélte. A forradalmi eseményekben 30 évesen részt vett egyetemi oktató a Krónikának kifejtette: nem bosszúra, de nem is csak viszonylagos igazságszolgáltatásra van szükség, hanem tenni kell róla, hogy Temesvár szellemében végre igazság szolgáltatassék.

» KISS JUDIT

„H atártalan volt részemről a lelkesedés 1989 decemberében, ugyanis korábban hiába bíztam a változásban, a tények inkább kétségbeesésre adtak okot. Sok volt a rovásomon a Szeku szerint, nem hagyták a munkámat rendesen végezni. Már Kolozsvárt érezteték, fi gyelnek, mikor József Attila-élműsört rendeztem ott diákként, s röpcédulákat szórunk szét idézetekkel a teremben ilyen szövegekkel: „Hatalmat, húst a dolgozóknak!”, „Nem dicsérni, alkotni vagyunk” – emlékezett vissza a 30 évvel ezelőtti népfelkelésre Zsigmond Győző Sepsiszentgyörgyön élő néprajzkutató (portrékon).

„Hülye, hülye, de azért jobban kéne rá vigyázni”

Az egyetemi oktató elmondta, még 1982-ben próbálta egyféle szövetségbe összefogni a kolozsvári magyar diákokat. Aztán Székelykeresztúron, ahol az árvaházban tanított, „jó” nevű fenyegetőjét „Könyves elvtársnak” hívták, s követői elbántak Zsigmond Győzővel udvarhelyi lakosként, aki a tiltás ellenére Kőrösi Csoma Sándor születése 200. évfordu-

PARTIUMREKONSTRUKCIÓK ÉS EGYETEM

lójára nagyobb szabású anyanyelvi vetélkedőt szervezett Felsőboldogfalván 1984-ben. „1985-ben már a háromszéki Dálnokon kezdek a tanévet, szabályosan számúztak Hargita megyéből is feleségestől. Elhelyezkednem még így is nehéz volt, csak a segítő szándékkal írt orvosi papír szolgált mentésemre, rajta a hamis diagnózis: paranoid skizofrénia. 1989 decemberéig, mint utólag megtudtam, azt mondta a szekus megfigyelő az igazgatómnak, hogy »hülye, hülye, de azért jobban kéne rá vigyázni« – elevenítette fel Zsigmond Győző. A kommunista titkosszolgálat szerint nem kellett volna hagyni például, hogy annyira tevékeny legyen a magyar irodalmi táborban meg az egyre nagyobb tömeget megmozgató, általa elindított

A székelyföldi városok lakói is kivették részüket az 1989-es forradalomból

anyanyelvi versenyt illetően. „Igyekezett elintézni engem akkori sepsiszentgyörgyi igazgatóm is, Haiducu elvtárs, ki nagyon nyalt a pártnak, s lelkesen nehezítette a magyarság helyzetét, ahol csak tehette. Ez vezetett oda, hogy a pártszékházba behatolókhöz csatlakoztam magam is, mikor őt fent az erkélyen megpillantottam. Az első csalódásfélé akkor ért, mikor megtudtam, hogy az új »forradalmi« vezetőség őt már fontos feladattal meg is bízta, szervezze a textilgyárban a demokratikus választásokat” – mondta el a néprajztudós. Kifejtette, közbenjárására az elvtárs eltűnt onnan, s Zsigmondra ruházták a tanerők közti választás megszervezését is. Bekerült a két első megyei vezetőségbe, harmadszorra aztán egyszerűen ejtették, ő pedig egyre inkább félrevonult. „Nagyon nem úgy alakultak a dolgaink, ahogy reméltem, reméltük sokan. De azért így is várakozáson felüli, s nem kevés, ami történt. Fűtött a vágy, hogy tegyek az annyira áhított változásokért az oly hosszú ideig tartó bezártságot s akadályoztatást követően. Már a puliszkarobbanás meg az azt követő lövöldözések idején volt családom, feleségem, két egészen kiskorú gyermekem” – fogalmazott Zsigmond Győző.

Cseberből vederbe

Sárga karszalaggal, megyevezetői igazolással szervezkedett, futkosott reggeltől késő estig, alig láthatta a családját. „Sajnos hamar kiderült, hogy bajok vannak, cseberből vederbe kerültünk” – fogalmazott az egyetemi tanár. Részt vett Barkó István három, a jó irányba történő változást szolgáló filmzésén Sepsiszentgyörgyön, amikor Barkó az akkori eseményeket dokumentálta: kereskedelmi egységekben, a kaszárnya épületében december 26-án, az ott-tartózkodó szekusok közt, ahová az ideiglenes bizottság akkori elnökének jóváhagyásával és Vintu százados kíséretében mentek, és ott volt Rab Ștefan, az egykori első titkár lakásán a filmzésen. „Tapasztalhattam, hogy több tolvaj, csaló vezetője volt Kovászna megyének még az új, csak jó értelemben forradalmi hitt első napokban is. Nagy szükség volt az újabb választásokra, melyek azonban szintén nem váltották be közösségünk reményeit” – vonta le a következtetést Zsigmond Győző. Kérdésünkre, hogy az akkori elvárásokhoz, várakozásokhoz képest miként látja a mai Romániát, úgy válaszolt, kezdetben történt jó is: 1991-ben sikerült megalapítani a frissen létrejött Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége keretében az Anyanyelvpolók Erdélyi Szövetségét és az Erdélyi Magyar

Nyelvművelő Társaságot, utóbbi azonban alig 3 évig maradhatott fenn.

Azt hitte, hogy igazi forradalom résztvevője

Zsigmond Győző számára hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a Ceaușescu-félék eszméivel fertőztek újra vezető szerepet kaptak. „Főleg sajtós, magyarságunkat érintő kérdések intézése végett megfelelő érdekvédelmi szervezetre volt szükségünk. És így létrejött az RMDSZ, amely több-kevesebb sikerrel igyekszik megfelelni küldetésének. Sajnos immár bizonyítottan számos olyan tagja volt és van, kik saját érdekeiket az őket megválasztó közösség érdekei fölé helyezték, s ráadásul piszkos ügyekbe keveredtek számos politikustársukhoz hasonlóan” – vélekedett az egyetemi tanár. Szerinte a Szekuritáté áttmentése oly sikeresen ment végbe, hogy egykori hírhedtjeinek a sajtó nyilvánossága sem ártott, árthatott mindmáig. „Tehetünk róla? Igen. Többnyire csak áthelyezték őket, és általában még jobb pozíciókba kerültek: átvedlett a rendszer” – fogalmazott az egyetemi tanár.

Kifejtette azt is, 1989. december 22-én a megyei kommunista párt sepsiszentgyörgyi székházában kezében járt több jó ismerős szekus dossziéja, talán a sajátja is, de meg

» „1989 decembere után következtek az átvedlések, a szégyentelen átállások, a gátlástalan szöszegések, a be nem váltott ígérek.

sem nézte ezeket, akkor még hitte, hogy igazi forradalom résztvevője, és aztán úgyis kézhez kapja majd a sajátját. „Hát nem így lett. Hiába kértem, s fellebbeztem is, máig nem juthattam hozzá. Sőt e-mailben azt a választ kaptam, ne is próbálkozzam tovább, dossziém még aktív volt 1989 decemberében, s azóta nem került elő. Ha ez megtörténik, akkor majd értesítenek, üzenték, persze azóta sem értesítettek” – fejtette ki az egyetemi tanár. Úgy fogalmazott, követeltük a haladást, a jobbult, s vállaltuk, hogy kitarunk, harcolunk, közben meg elég felesleges sikeredett az egész, immár sok idő telt el azóta, s bizony, úgy tűnik, vállalásunknak nem tettünk eleget. „1989 decembere után következtek az átvedlések, a szégyentelen átállások, a gátlástalan szöszegések, a be nem váltott ígérek. Például sok addigi párttitkár továbbra is vezető funkcióban marad-

hatott. Folytatódott az igazán demokratikus és emberi jogok megtagadása, a kizárólagos, szélsőséges nézetek híveivel szembeni felelőtlen engedékenység – lásd a marosvásárhelyi véres, majd a későbbi magyarellenes eseményeket. A túrhető, elfogadható választások után, júniusban – a diákok és az értelmiség elleni bujtogatás eredményeként – az egyetemisták s az ellenzékiek az ökológiai érvényesítését tapasztalhatták” – vélekedett Zsigmond Győző. Aki fájjalja, hogy elmaradt az életszínvonal várt javulása, valamint a múlt rendszer bűnöseinek kellő felelősségre vonása, a gyilkosok, a tetemes anyagi károk okozóinak megbüntetés, és elmaradt, sok esetben el sem indult az eljárás, vagy ha elindították, csírájában elakadt. Emellett továbbra is fontos állásokhoz jutottak, jutnak törvény elé állítandó emberek.

Szolgáltatassék végre igazság Temesvár szellemében

„Ne bosszút, de ne is csak viszonylagos igazságszolgáltatást kérünk. Ám tegyük róla, hogy Temesvár szellemében végre igazság szolgáltatassék. Mert máig meg nem oldott kérdés – nem csupán Temesváron, de például Sepsiszentgyörgyön sem – a ’89. decemberi változások utáni igazságtétel. Teljes megoldás természetesen nem várható, nem lehetséges, de arra törekedni mindannyiunk kötelessége kellene hogy legyen” – fejtette ki az egyetemi tanár. Mint mondta, elsősorban illetékes szerveink kötelessége, kik e téren vajmi keveset tettek, holott mindenütt lett volna, lenne még jócskán tisztázni való az 1989-es decemberi történéseket illetően. „Sajnos hosszú a hivatalosan elkövetett vétkek sora. Lásd a marosvásárhelyi fekete március perének kimenetelét, az oroszhegyi, kézdivásárhelyi népharag eredményeként történtek elfogult hivatalos megítélését, ártatlanok meghurcolását. A valótlan hírek terjesztését, a valóság elhallgatását a televízióban: kik lóttek? Miért szóltak a fegyverek még karácsonykor, a hatalomátvitel utáni napokban is? Ki a felelős a halottakért? S egyáltalán: mi történt itt decemberben? Hát azt megelőzően?” – sorolta Zsigmond Győző. Mint kifejtette, igenis vannak olyanok, akik hozzá hasonlóan tudni akarják végre az igazságot, legalább a valóságot.

„Mennyire időszerű sajnos még ma is az 1990-ben keletkezett alábbi két politikai vicc, amelyeket én magam gyűjtöttem. Ezek is jelzik, már akkor többen éreztük, hogy megcsúfolták, megmásmították, ellopták a nép igaz lelkesedéssel s naiv bizakodással megtörtént lázadását, felkelését, egyféle forradalmát” – fogalmazott az egyetemi tanár, felelevenítve a két korabeli politikai viccet: „– Mire gondol a székely december 22-én? – A forradalomra? – Nem. – Az edényekre! – Hogyhogy az edényekre? – Cseberből vederbe.” A másik vicc így hangzott: „– Mi a kommunizmus? – Orosz népmese. – Mi a szocializmus? – Magyar népballada. – Mi a forradalom? – Román találós kérdés.”

Zsigmond Győző úgy látja, megértésre, bizonyosságra van szüksége az itteni magyar közösségnek. „Legyen vége már az egyenlőtlen egyenlőságnak; adassék meg ne csak szóban, hogy rendelkezessünk sorsunk felett, és akkor román bajtársainkkal egyetértésben fogunk majd cselekedni. Kétségtelen, hogy a jövőbe meg a forradalmunkba vetett hitünket is találat érte. Adózzunk az áldozatok emlékének legalább azzal, hogy próbálkozzunk még helyrehozni egyet-mást a helyrehozhatatlanból” – összegzett lapunknak a rendszerváltás 30. évfordulóján az egyetemi tanár.